



การพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

ธรรมจักร เล็กบรรจง* วันวิสาข์ พลอย อินสว่าง และ จิระนาถ รุ่งช่วง

วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ประเทศไทย

The Development of a Participation Model in Sustainable Agritourism Management of Na Muen Si Community, Na Yong District, Trang Province

Tammachak Lakbanchong, Wanwisa Ploy Insawang and Jiranart Rongchoung*

College of Hospitality and Tourism, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Thailand

Article Info

Research Article

Article History:

Received 27 August 2020

Revised 14 November 2020

Accepted 5 May 2021

คำสำคัญ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน
รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
อย่างยั่งยืน
การมีส่วนร่วมในการจัดการ
ท่องเที่ยว

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบและศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง 2) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง 3) ประเมินและยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ผลการศึกษาบริบทชุมชนต้นแบบทุกแห่งมีอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ เน้นการมีส่วนร่วมและส่งเสริมกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี ควรเริ่มจากกลุ่มผู้นำและให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อไปสู่ความยั่งยืน โดยการเปิดเวทีชาวบ้าน ประชุมสร้างเครือข่ายและประชุมเชิงปฏิบัติการ ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มคณะกรรมการการท่องเที่ยว นำไปสู่การแบ่งส่วนงานออกเป็น 5 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายฐานการเรียนรู้ ฝ่ายมัคคุเทศก์ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายอาหารและสินค้าที่ระลึก ฝ่ายที่พักและยานพาหนะ รวมทั้งร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวทำให้เกิดการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนขึ้น และประเมินผลการจัดท่องเที่ยวพร้อมเพื่อตรวจยืนยันถึงผลสะท้อนที่เกิดขึ้น ซึ่งในท้ายสุดได้รูปแบบ NA-MUENSI Model เป็นรูปแบบการจัดการพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับกลุ่มสมาชิกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบนฐานการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าตามบริบทของชุมชน เพื่อความยั่งยืนต่อการนำไปใช้สร้างประโยชน์ให้กับชุมชนนาหมื่นศรี

* Corresponding author

E-mail address:

tammachak.l@rmutsv.ac.th

Keywords:

community-based tourism,
sustainable agriculture
tourism model,
participation in tourism
management

Abstract

This study is a participatory action research aiming to 1) study the context of agritourism management of model communities and the sustainable agritourism development approach of Na Muen Si community, Na Yong District, Trang Province; 2) study the participation process in developing a sustainable agritourism management model of Na Muen Si community, Na Yong District, Trang Province; and 3) evaluate and confirm the sustainable agritourism management model of Na Muen Si community, Na Yong District, Trang Province. The results from investigating the contexts revealed that each model community had a unique identity that emphasized participation and promotion of learning activities. As for the sustainable agritourism development approach, it started with the leadership group and involved members in the development to promote sustainability. This was implemented through community forums, networking meetings, and workshops. Subsequently, the Tourism Board was established consisting of five divisions: Learning, Tour Guides, Public Relations, Food and Souvenirs, and Accommodation and Transportation. In addition, there was an engagement in developing a tourism action plan which led to a community-based agritourism management workshop. Regarding the evaluation of the tourism management model for verifying the impact, the NA-MUENSI Model was developed. This model was the agritourism management model that established a collaborative network with members and related agencies based on careful utilization of resources through the community's context which would promote sustainability towards the benefit of Na Muen Si community.

1. บทนำ

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2561 - 2564) กำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน ภายใต้วิสัยทัศน์ “การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพระดับโลก บนฐานความเข้มแข็งของภาคเกษตรและชุมชนอย่างยั่งยืน” โดยยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานอย่างยั่งยืน เน้นการสร้างรายได้ โดยมีกลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ เชื่อมโยงวิถีชีวิตวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และมีความเป็นเจ้าของการท่องเที่ยวในพื้นที่ (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน, 2559)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถดำเนินการให้ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ดังกล่าวโดยเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) มุ่งเน้นการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรม การมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตร และนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชนและเกษตรกร (กรมการท่องเที่ยว, 2553; ราณี อิลิซียกุล, 2560, น. 8) หรือกล่าวได้ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว ส่งเสริมกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตร วิธีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม และประเพณี เพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยเพิ่มคุณค่าและคุณภาพ (Value Added) ในแต่ละกิจกรรม นับว่าเป็นส่วนช่วยในการฟื้นฟูทรัพยากรและจัดสรรผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาที่การเกษตรเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชนบท (Akpınar et al., 2005)

ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ตั้งอยู่ในบริเวณชานเมืองจังหวัดตรัง ลักษณะพื้นที่เป็นกึ่งเมืองกึ่งชนบท ประชาชนดั้งเดิมประกอบอาชีพเกษตรกรรม ในช่วงที่ผ่านมาเกษตรกรเจอกับปัญหาราคาสินค้าทางการเกษตรทั้งยางพาราและปาล์มน้ำมันตกต่ำ ทำให้ชาวบ้านจำนวนมากกลับพลิกพื้นที่นาไร่ทำนาข้าวและสวนเกษตรผสมผสานเพิ่มขึ้นมากกว่า 1 เท่าตัว เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน ขณะเดียวกันชุมชนมีทัศนียภาพสวนเกษตร และทุ่งนาข้าวเขียวขจีที่สวยงามและเป็นผืนใหญ่ที่สุดในจังหวัดตรัง ส่งผลให้นายทุนต่างถิ่นเริ่มมาลงทุนที่ดินเพื่อการก่อสร้างที่พักและร้านอาหาร เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความเป็นเมืองได้คืบคลานเข้ามาในชุมชนอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้สภาพพื้นที่ในแบบดั้งเดิมที่เป็นสังคมเกษตรกรรมเริ่มเลือนหายไป (องค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรี, 2559) จากปัญหาดังกล่าว ในปี พ.ศ. 2561 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ร่วมกับประชาชนในชุมชนนาหมื่นศรี ได้จัดเวทีระดมโจทย์และกำหนดกรอบการวิจัยเชิงพื้นที่ เพื่อมุ่งเน้นในการพัฒนาชุมชน สังคม ท้องถิ่น และพื้นที่โดยรอบตำบลนาหมื่นศรี โดยกลุ่มแกนนำชาวบ้านและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

มีความต้องการพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ และอนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรมให้คงอยู่ แต่ปัญหาคือชุมชนนาหมื่นศรียังขาดการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นรูปธรรม ต่างกับชุมชนต้นแบบที่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเข้มแข็ง (กรมส่งเสริมการเกษตร, ม.ป.ป.) เช่น วิสาหกิจชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวอ่าวลึก จังหวัดกระบี่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวังอ่าง จังหวัดนครศรีธรรมราช และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ดังนั้น จึงเกิดแนวคิดการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างทางเลือกใหม่ให้กับชุมชนในรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับทุนเดิม เน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มุ่งการพัฒนาศักยภาพของ “คนในท้องถิ่น” โดยใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนในชุมชนได้เข้ามาบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ผลจากการประชุมร่วมกันจึงนำมาสู่ข้อสรุปถึงวัตถุประสงค์ที่ทำการศึกษาคือ 1) เพื่อศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง 2) เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง 3) เพื่อประเมินและยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชน นาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

2. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ คือ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน และแนวคิดการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถสรุปสาระสำคัญดังนี้

2.1 แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นแนวคิดที่ต้องการพัฒนาพื้นที่การเกษตรที่มีความเหมาะสม โดยการเชื่อมโยงภาคการเกษตรและวิถีชุมชนเข้ากับการท่องเที่ยว เป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ด้านการเกษตร วิธีการดำรงชีวิต และประเพณีท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความสำคัญต่อสังคมทำให้เกษตรกรได้รับประสบการณ์ใหม่เกิดความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น ความสำคัญในระบบเศรษฐกิจเป็นการเพิ่มช่องทางในการประกอบอาชีพและเพิ่มรายได้ และความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของชุมชน พื้นฟูและปกป้องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (เจษฎา นกน้อย, 2559; บุญเลิศ จิตตังวัฒนา และ เพ็ญศิริ ศรีคำภา, 2557, น. 5; ราณี อิลิชัยกุล, 2560, น. 8) สำหรับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยมีเกณฑ์การตัดสินรางวัล ประกอบด้วยเกณฑ์มาตรฐาน 4 ด้าน คือ 1) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว 2) ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม 3) เศรษฐกิจและสังคม 4) คุณภาพ

ด้านการบริการ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2560) ดังนั้น ผู้วิจัยนำแนวคิดนี้มาศึกษากับชุมชนต้นแบบที่ผ่านมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี

อนึ่ง กรมการท่องเที่ยว (2553) ได้กำหนดกรอบแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถพิจารณาจากองค์ประกอบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) ด้านความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 3) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 4) ด้านความหลากหลายของกิจกรรม (Activities) และ 5) ด้านที่พัก (Accommodation) (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2552, น. 14-16; Dickman, 1996, pp. 208-209) ร่วมกับมุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืน 5 ปัจจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Site Management) 2) ปัจจัยด้านแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร (Knowledge Management) 3) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและความเข้มแข็ง (Community Participations and Community Strength) 4) ปัจจัยด้านความมีไมตรีจิต (Hospitality) และ 5) ปัจจัยด้านความปลอดภัย (Safety) (ชัยพล ทรงสุนทรวงศ์, 2560, น. 11-15; บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, น. 179)

ทั้งนี้ จากการศึกษาองค์ประกอบ 10 ปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำมาสรุปเป็นศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ศักยภาพการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2) ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3) ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 4) ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนนี้ มาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีในครั้งนี้

2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.2.1 แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน มีความหลากหลายของกิจกรรมตามศักยภาพของชุมชน โดยการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตลอดจนเกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน ซึ่งมีกระบวนการจัดการท่องเที่ยว เริ่มจากการศึกษาบริบทและการเตรียมความพร้อมของชุมชน การสำรวจศักยภาพของชุมชน กำหนดวัตถุประสงค์ การบริหารจัดการโดยชุมชน จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และการติดตามและประเมินผล (บำเพ็ญ เขียวหวาน, 2560, น. 11-12; พจนา สวนศรี, 2552, น. 189)

2.2.2 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม Participatory Action Research: PAR เป็นการวิจัยรูปแบบหนึ่งเกิดจากกระบวนการที่ชุมชนศึกษาปัญหาร่วมกันกับนักวิจัย ตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการและการอภิปรายผล โดยเริ่มจากขั้นตอน 1) การวินิจฉัย 2) การปฏิบัติการ 3) การวัดผลปฏิบัติการ 4) การประเมินผลปฏิบัติการ ทั้งนี้การวิจัยจำเป็นต้องอาศัยผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการสะท้อนกลับเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนา และปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น (วีระยุทธ์ ขาตะกาญจน์, 2558; องอาจ นัยพัฒน์, 2548, น. 343; Coghlan & Brannick, 2001, p. 19)

สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน และแนวคิดการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มาสังเคราะห์และสรุปเป็นขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอนดังนี้

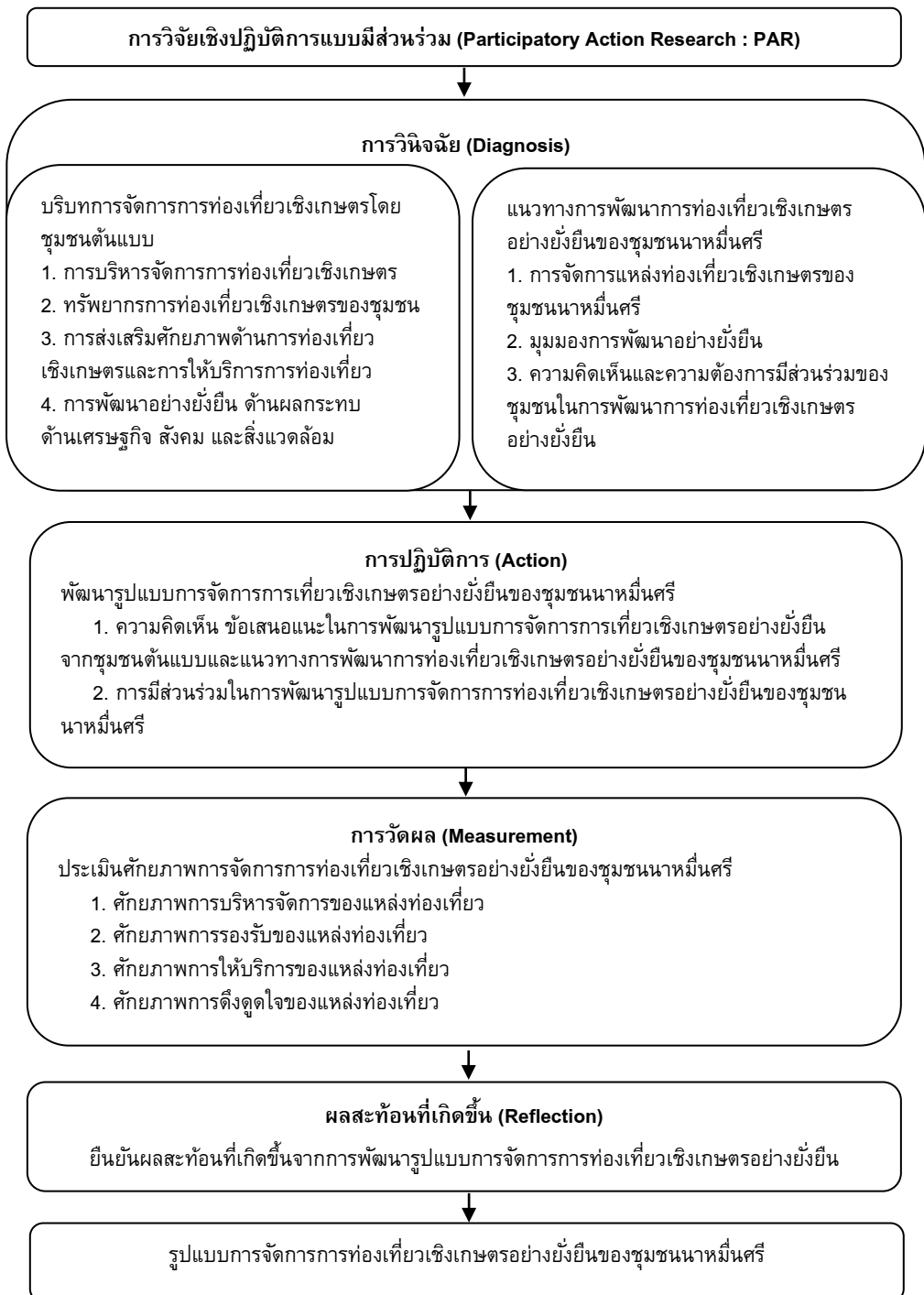
1) ขั้นที่ 1 การวินิจฉัย (Diagnosis) การศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จจากการจัดการท่องเที่ยว และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี

2) ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการ (Action) การเปิดเวทีชาวบ้าน การสร้างเครือข่ายและการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน โดยการนำเทคนิควิเคราะห์ต้นไม้แห่งปัญหา (Problem Tree) และกระบวนการ 4 Ds เพื่อให้เกิดแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี

3) ขั้นที่ 3 การวัดผล (Measurement) เป็นการวัดและประเมินผลการทำงานของรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี โดยการจัดการท่องเที่ยวนาร่อง

4) ขั้นที่ 4 ผลสะท้อนที่เกิดขึ้น (Reflection) เป็นผลสะท้อนที่เกิดขึ้นจากการติดตามการดำเนินงาน และประเมินผลเพื่อยืนยันถึงผลสะท้อนที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี

กรอบแนวคิดการวิจัย



3. วิธีดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวินิจฉัย ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการปฏิบัติการ ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการวัดผล และ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการศึกษาค้นคว้าที่เกื้อหนุน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวินิจฉัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เป็นการศึกษาริบทบทการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนต้นแบบ 3 แห่ง ได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวอ่าวลึก จังหวัดกระบี่ 2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรวังอ่าง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง โดยใช้เกณฑ์การเลือกแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ผ่านการประเมินมาตรฐานคุณภาพ ซึ่งดำเนินการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี และมีที่ตั้งติดกับพื้นที่ปฏิบัติการ คือจังหวัดตรัง และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง จำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาอาชีพ บ้านไสใหญ่ 2) วิสาหกิจชุมชนเกษตรไสยางสามัคคี บ้านวังถ้ำ 3) วิสาหกิจชุมชนเกษตรไสเดียว บ้านไสเดียว 4) ศูนย์กลางสินค้าพื้นบ้านและสินค้าชุมชน บ้านหัวเขา และ 5) ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนาหมื่นศรี บ้านควนสวรรค์

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เป็นการระดมความคิดเห็น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน การนำเสนอข้อมูลจากขั้นการวินิจฉัยและรับฟังข้อเสนอแนะทั้งจากชุมชนและนักวิจัย เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวและเกิดการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน และนำไปจัดท่องเที่ยวท่อง

ขั้นตอนที่ 3 การวัดผล เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินและยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เป็นการทดลองใช้รูปแบบการจัดท่องเที่ยวท่อง และศึกษาคุณภาพของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนที่ได้ร่วมพัฒนาขึ้น โดยการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวท่องต่อศักยภาพของรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 4 ผลสะท้อนที่เกิดขึ้น เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี จากผลการดำเนินการทั้ง 3 ขั้นตอน คือ ขั้นการวินิจฉัย ขั้นการปฏิบัติการ และขั้นการวัดผล มาสรุปและแสดงถึงผลสะท้อนที่เกิดขึ้น

โดยเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และนำไปทดลองใช้ (Try Out) เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) และผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัยที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นตอน	แหล่งข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. การวินิจฉัย ศึกษาบริบทการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยชุมชนต้นแบบ และ ศึกษาแนวทางการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงเกษตร อย่างยั่งยืนของชุมชน นาหมื่นศรี	1. ผู้นำ ปราชญ์ชุมชนและ เกษตรกร ในชุมชนต้นแบบ จำนวน 30 คน 2. ประชาชน ในพื้นที่ชุมชน นาหมื่นศรี จำนวน 400 คน 3. ประชาชน เกษตรกร และ ผู้นำชุมชนนาหมื่นศรี จำนวน 25 คน	1. แบบสัมภาษณ์ กึ่งมีโครงสร้าง 2. แบบสอบถาม 3. แบบสัมภาษณ์ กึ่งมีโครงสร้าง	1. การวิเคราะห์ เนื้อหา 2. ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน 3. การวิเคราะห์เนื้อหา
2. การปฏิบัติการ เพื่อพัฒนารูปแบบ การจัดการการท่องเที่ยว เชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ของชุมชนนาหมื่นศรี	แกนนำและสมาชิกกลุ่มทั้ง 5 หมู่บ้าน ประชาชน เกษตรกร เจ้าของสวนเกษตร เจ้าของ ธุรกิจและผู้ประกอบการ ผู้นำ ชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน จำนวน 30 คน	1. การเปิดเวที ชาวบ้าน 2. การประชุม การสร้างเครือข่าย 3. การประชุม เชิงปฏิบัติการ	วิเคราะห์ข้อมูล เชิงพรรณนา
3. การวัดผล เพื่อประเมินผลการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วม จากการทดลองใช้ รูปแบบการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร อย่างยั่งยืน	นักท่องเที่ยวที่สนใจ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร นักวิชาการ และผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว ของชุมชนนาหมื่นศรี จำนวน 30 คน	การจัดท่องเที่ยว นำร่องและใช้ แบบประเมิน ความพึงพอใจต่อ ศักยภาพรูปแบบ การจัดการการท่องเที่ยว เชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. ผลสะท้อนที่เกิดขึ้น เพื่อแสดงผลสะท้อนที่ เกิดขึ้นจากการยืนยันผล การดำเนินการร่วมกันกับ ชุมชน	ประธานกลุ่มวิสาหกิจทั้ง 5 หมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม นักท่องเที่ยวนำร่อง ประชาชน ผู้ประกอบการ ตัวแทนจากองค์การบริหาร ส่วนตำบล และนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน	การสนทนากลุ่ม ผลการดำเนินการ ที่ได้รับในขั้นตอน วินิจฉัย ปฏิบัติการ และขั้นตอนวัดผล มาสรุปและแสดงถึง ผลสะท้อนที่เกิดขึ้น	วิเคราะห์ข้อมูล เชิงพรรณนา

4. ผลการวิจัย

4.1 ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการวินิจฉัย

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

4.1.1 ผลการศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

แสดงข้อมูลเกี่ยวกับบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ

ชุมชนต้นแบบ	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร วังอ่าง จ. นครศรีธรรมราช	วิสาหกิจชุมชนเครือข่าย ท่องเที่ยวอ่าวลึก จ. กระบี่	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทะเลน้อย จ. พัทลุง
ด้านการบริหารจัดการ การท่องเที่ยว เชิงเกษตร	การรวมกลุ่มโดยผู้นำและ ปราชญ์ชุมชนเป็นผู้ริเริ่ม ชักชวนสมาชิกให้รวมกลุ่ม จัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่ม แม่บ้าน และกลุ่มที่พัก	การรวมกลุ่มเป็นความ ร่วมมือระหว่างกลุ่ม เกษตรกร และกลุ่มปศุสัตว์ และหน่วยงานในท้องถิ่น เทศบาล สำนักงานเกษตร และสถาบันการศึกษา	การรวมกลุ่มเกิดจากการ ร่วมมือกันของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ได้แก่ กลุ่ม โฮมสเตย์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มประมง และกลุ่ม ชาวนาในทะเลสาบ
ด้านทรัพยากร การท่องเที่ยว เชิงเกษตร ของชุมชน	กิจกรรมการเลี้ยงปศุสัตว์ โคนม การเลี้ยงปลานิล และไก่ การขยายพันธุ์พืช สัตว์ การทำปุ๋ยชีวภาพ และการปักค้างแรม	การเยี่ยมชมไม้ผล พืชสมุนไพร และผัก พื้นบ้าน กิจกรรมทำน้ำ ผลไม้ แปรรูปผลไม้ และ ผลิตภัณฑ์อาหารทะเล	กิจกรรมการทำนาใน ทะเลสาบข้าวสังข์หยด อินทรีย์ และการจักสาน กระจูด การยกย่องยกย และการปักค้างแรม
ด้านการส่งเสริม ศักยภาพด้าน การท่องเที่ยว เชิงเกษตรและ การให้บริการ การท่องเที่ยว	การมีส่วนร่วมของชุมชน และนักท่องเที่ยว ในกิจกรรมของกลุ่มฯ การให้บริการที่ได้รับ การรับรองมาตรฐาน ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงเกษตร	การพัฒนาไกด์ชุมชน ร่วมกับสถาบันการศึกษา ในพื้นที่ และนำองค์ความรู้ ที่ได้มาใช้เป็นส่วนสำคัญ ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงเกษตรในชุมชน	การส่งเสริมศักยภาพ ให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อ เสริมสร้างประสบการณ์ เกี่ยวกับวิถีชุมชนและ ความประทับใจแก่นัก ท่องเที่ยว
ด้านการพัฒนา อย่างยั่งยืน ด้านผลกระทบ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม	การกระจายรายได้สู่ชุมชน สมาชิกในชุมชนมีคุณภาพ ชีวิตที่ดี ทำให้ชุมชนเป็น พื้นที่เกษตรปลอดสารพิษ เกิดผลผลิตที่ยั่งยืน จาก การแลกเปลี่ยนความรู้ด้าน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	เกษตรกรได้รับผลกระทบ ราคาผลผลิตตกต่ำ ค่อนข้างน้อย เพราะ สามารถนำไปแปรรูปเพื่อ จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว และเกิดความสามัคคีใน การรักษาทรัพยากร	ชุมชนและเกษตรกร มีช่องทางรายได้ที่ หลากหลาย มีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และ ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ ของชุมชนปลอดสารเคมี และไม่เป็นขยะเหลือทิ้ง

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ ทั้ง 3 แห่ง ที่มีความสอดคล้องกัน คือ ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีลักษณะเกิดจากการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชนที่เกี่ยวกับการเกษตร ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มที่พักชุมชน และกลุ่มอาชีพท้องถิ่น เข้ามาร่วมมือจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในระดับชุมชน และระหว่างชุมชน ในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนทุกแห่งมีการจัดการที่เหมือนกัน คือ การนำทรัพยากรการเกษตรที่มีอยู่มาสร้างสรรคกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ ด้านการส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการให้บริการการท่องเที่ยว เน้นส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและนักท่องเที่ยวให้เกิดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ และในด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการใช้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นเครื่องมือของชุมชนในการแก้ไขปัญหาผลผลิตราคาตกต่ำ เป็นการเพิ่มคุณค่าหรือมูลค่าให้ผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดภัยได้คุณภาพ ทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการขายผลผลิตทางการเกษตรในราคาที่เหมาะสม และการมีรายได้เสริมจากการจัดการท่องเที่ยว

4.1.2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

1) ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี มีรายละเอียดดังนี้

ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรีใน 5 ด้าน พบว่า 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ส่วนใหญ่เห็นว่าชุมชนมีความเป็นเอกลักษณ์ ความโดดเด่นทางภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุด ร้อยละ 47.00 รองลงมา คือ ความโดดเด่นด้านการทอผ้า ร้อยละ 34.50 2) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่าชุมชนมีพื้นที่ภายในการเดินชมสถานที่ท่องเที่ยวมีความสะดวก มากที่สุด ร้อยละ 56.25 รองลงมา คือ มีป้ายบอกทางตลอดเส้นทางและเข้าใจง่าย ร้อยละ 51.50 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่าชุมชนมีร้านอาหาร เครื่องดื่ม บริการเพียงพอ มากที่สุด ร้อยละ 69.00 รองลงมา คือ ร้านขายของที่ระลึก มีความหลากหลาย ร้อยละ 38.50 4) ความพร้อมด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เห็นว่าชุมชนมีกิจกรรมศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีชุมชนนาหมื่นศรี เช่น การทำลูกกลม การเกษตร มากที่สุด ร้อยละ 54.50 รองลงมา คือ การทดลองทำการเกษตร กิจกรรมที่เกี่ยวข้องหรือเก็บผลผลิตทางการเกษตรด้วยตนเอง ร้อยละ 44.75 และ 5) ด้านความพร้อมด้านที่พักในการรองรับนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เห็นว่าชุมชนมีบรรยากาศรอบบริเวณที่พักที่เหมาะสม เช่น

อากาศดี เยียบสงบ มากที่สุด ร้อยละ 49.25 รองลงมา คือ ราคาที่พักมีความเหมาะสมกับที่พักแต่ละประเภท ร้อยละ 46.50

2) ผลการศึกษาความคิดเห็นในด้านมุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นในด้านมุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี โดยรวม

มุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี (N = 400)	$\bar{x}$	SD	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	3.45	0.35	มาก	4
2. ด้านแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร	3.53	0.57	มาก	1
3. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	3.32	0.60	ปานกลาง	5
4. ด้านความมีโมตรจิต	3.52	0.51	มาก	2
5. ด้านความปลอดภัย	3.47	0.37	มาก	3
โดยรวม	3.45	0.26	มาก	

จากตารางที่ 3 ประชาชนมีความคิดเห็นในด้านมุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.45$, $SD = 0.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร ($\bar{x} = 3.53$, $SD = 0.57$) ด้านความมีโมตรจิต ($\bar{x} = 3.52$, $SD = 0.51$) ด้านความปลอดภัย ($\bar{x} = 3.47$, $SD = 0.37$) ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.45$, $SD = 0.35$) ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ($\bar{x} = 3.32$, $SD = 0.60$)

3) ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นและความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี มีรายละเอียดดังนี้

สรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์ประชาชน เกษตรกร เจ้าของสวนเกษตร และผู้นำชุมชนนาหมื่นศรี พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นด้านการเกษตร ได้แก่ วิธีการทำนา สวนเกษตรผสมผสาน การทอผ้า งานเทศกาลลูกกลม และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการเกษตร เป็นต้น การเดินทางมีความสะดวกสบายเนื่องจากอยู่ใกล้ตัวเมือง มีที่พักชุมชนและโฮมสเตย์ของชาวบ้านไว้ให้บริการนักท่องเที่ยว ในด้านการบริหารจัดการชุมชนกำลังริเริ่มจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแต่ยังไม่ได้รวมกลุ่มผู้รับผิดชอบและวางแผน

ดำเนินการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม หนึ่ง ชุมชนเห็นว่าการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนนั้น ควรเป็นการรวมกลุ่มบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยการริเริ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวที่แสดงถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และอาชีพเกษตรกรรมของชุมชน โดยพัฒนาเป็นฐานการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างประสบการณ์เรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้ ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนในการดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยว มีความตระหนักถึงประโยชน์ที่ทำให้คนในชุมชนมีโอกาสสร้างรายได้มากขึ้น และเสนอให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างจริงจัง

4.2 ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการ

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง มีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 การเปิดเวทีชาวบ้าน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และขั้นตอนการเข้ามาศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง และรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ณ ศาลาเอนกประสงค์ชุมชนนาหมื่นศรี ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเปิดเวทีชาวบ้านด้วยตนเองและมีผู้ร่วมวิจัยดำเนินการนำเสนอภาพรวมข้อมูลจากการศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี จากขั้นที่ 1 การวินิจฉัย รวมทั้งเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ แต่ด้วยสถานที่บางแห่งยังไม่พร้อมให้บริการเป็นแหล่งท่องเที่ยว และชุมชนยังไม่มีประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ยังมีไม่มากนัก ซึ่งเสนอให้ผู้นำชุมชน และประชาชนร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนโดยสร้างโอกาสในการฝึกอบรมพัฒนาความรู้ด้านการท่องเที่ยว และค้นหาผู้นำในการริเริ่มกิจกรรมร่วมกัน ผลการจัดเวทีชาวบ้านครั้งนี้ ทำให้ได้รับความร่วมมือจากแกนนำและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 หมู่บ้าน ประชาชน เกษตรกร ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ผู้ที่สนใจเข้าร่วมในงานวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีในขั้นต่อไป

4.2.2 การประชุมการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และเสริมสร้างประสบการณ์ตรงแก่ชุมชน โดยการนำผู้เข้าร่วมประชุมลงพื้นที่ปฏิบัติการทั้ง 5

หมู่บ้าน ได้แก่ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาอาชีพ บ้านไสใหญ่ 2) วิสาหกิจชุมชนเกษตรไสยางสามัคคี บ้านวังถ้ำ 3) วิสาหกิจชุมชนเกษตรไสเดือย บ้านไสเดือย 4) ศูนย์กลางสินค้าพื้นบ้านและสินค้าชุมชน บ้านหัวเขา และ 5) ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนาหมื่นศรี บ้านควนสวรรค์ จากนั้นเป็นการประชุมระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยนทัศนะและประสบการณ์ค้นหาจุดเด่น-ข้อจำกัดและผลกระทบจากการท่องเที่ยว การนำข้อมูลที่ได้จากชุมชนต้นแบบและจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีมาประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นของตนเอง โดยพบว่า

จุดเด่น ชุมชนนาหมื่นศรีมีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่เข้มแข็ง มีทรัพยากรที่สามารถนำมาจัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของชุมชน เช่น 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนาอาชีพ บ้านไสใหญ่ มีศูนย์การเรียนรู้สวนเศรษฐกิจพอเพียง การสาธิตวิธีการทำเกษตรอินทรีย์ 2) วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไสยางสามัคคี บ้านวังถ้ำ การแปรรูปผลผลิตการเกษตร เช่น ลูกหยีฉาบน้ำตาล เป็นต้น 3) วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรไสเดือย บ้านไสเดือย มีการทำเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน และกลุ่มเลี้ยงผึ้งโพรง 4) ศูนย์กลางจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านและสินค้าชุมชน บ้านหัวเขา ผลผลิตทางการเกษตร ร้านอาหารพื้นบ้าน และ 5) ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนาหมื่นศรี บ้านควนสวรรค์ มีวิธีการทำนาและลูกกลม การเลี้ยงหมอนไหม และการทอผ้านาหมื่นศรี เป็นต้น

ข้อจำกัด ปัจจุบันชุมชนนาหมื่นศรียังไม่มี การรวมกลุ่มเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นรูปธรรม มีลักษณะต่างฝ่ายต่างบริหารจัดการเอง ทำให้การท่องเที่ยวยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ประกอบกับชาวบ้านในพื้นที่ยังขาดทักษะในด้านการจัดการท่องเที่ยว

จากนั้นผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงความรู้สึกที่ได้รับจากการเข้าร่วมประชุม ซึ่งพบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับความรู้และประสบการณ์เห็นประโยชน์ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน และได้รับแรงบันดาลใจในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนของตน จากการประชุมครั้งนี้ได้เกิดความร่วมมือของเครือข่ายในชุมชนเพื่อเข้ามาร่วมบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้น ก่อให้เกิดการวางแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแต่ละแห่งเป็นฐานการเรียนรู้ และการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการการท่องเที่ยวออกเป็น 5 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายฐานการเรียนรู้ ฝ่ายมัคคุเทศก์ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายอาหารและสินค้าที่ระลึก และฝ่ายที่พักและยานพาหนะ

4.2.3 ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี ตามแนวคิดศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ต้นไม้แห่งปัญหา (Problem Tree Technique) โดยให้สมาชิกเครือข่ายคณะกรรมการท่องเที่ยวที่จัดตั้งขึ้นร่วมกันสืบสวนหาสาเหตุของปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี โดยกำหนดให้รากแก้ว คือ ปัญหา รากผอย คือ

สาเหตุของปัญหา ลำต้น คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/บุคคลที่จะมาช่วยแก้ปัญหา ใบ คือ กิจกรรม/โครงการ ผล คือ ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการแก้ปัญห ปัญหา ผลการศึกษาทำให้ชุมชนมองเห็นความสำคัญของปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้น โดยพบว่า

ประเด็นที่ 1 ปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน คือ ชุมชนมีอุปสรรคในการเริ่มต้นจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเนื่องจากยังไม่มีความรู้ที่เพียงพอ และการสร้างความร่วมมือเป็นประเด็นที่เล็งเห็นว่าต้องได้รับการแก้ไข และควรพัฒนาให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถขับเคลื่อนได้โดยคนในชุมชน

ประเด็นที่ 2 สาเหตุของปัญหา คือ ชุมชนยังไม่ตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยว ขาดความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น และคนในวัยทำงานส่วนใหญ่ไปประกอบอาชีพในตัวเมือง ซึ่งเหลือเพียงผู้สูงอายุและเยาวชนรุ่นลูกหลาน

ประเด็นที่ 3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/บุคคลที่จะมาช่วยแก้ปัญหา คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานเกษตร หน่วยงานระดับองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชนนาหมื่นศรี โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาในพื้นที่ในการเข้ามาอบรมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว รวมถึงบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเข้ามาช่วยในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีได้

ประเด็นที่ 4 กิจกรรมที่จะสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น คือ การร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยจัดการประชุมและวางแผนงานเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน การจัดตั้งคณะทำงานให้เป็นรูปธรรม การสืบค้นของดีในชุมชน และจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อจัดทำเป็นแหล่งข้อมูลด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการค้นหาอาสาสมัครและร่วมระดมทุนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

ประเด็นที่ 5 ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรม คือ ชุมชนมีความรู้เกิดความตื่นตัวในการจัดการท่องเที่ยว คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี สร้างความสามัคคี และรายได้เข้าชุมชน สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนนาหมื่นศรี ซึ่งจากเดิมมาเพียงชมบรรยากาศและถ่ายภาพเพียงอย่างเดียว แต่ในอนาคตอาจมีนักท่องเที่ยวมาศึกษาเรียนรู้กิจกรรมการเกษตรเพิ่มมากขึ้น

ในขั้นตอนต่อมาชุมชนได้ร่วมกันดำเนินการออกแบบพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี ตามกระบวนการ 4Ds เป็นขั้นตอนในการวางแผนแบบมีส่วนร่วมด้วยความชื่นชมและการนำสู่การปฏิบัติการ (Appreciative Participatory Planning and Action: APPA) มีองค์ประกอบในเรื่อง การค้นพบ (Discovery) ความฝัน (Dream) การออกแบบ (Design) และการส่งมอบ (Destiny) ในการวางแผนแบบมีส่วนร่วมและการจัดทำแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ผลการดำเนินกิจกรรมมีรายละเอียด ดังนี้

สิ่งที่ชุมชนอยากให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวชม (Discovery: D1) ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการเกษตร วัดควนสวรรค์ สินค้าพื้นบ้านและสินค้าชุมชน พรุ้งลำเพ็ง ถ้ำเขาช้างหาย การสาธิตการทำลูกกลม พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน การเลี้ยงหม่อนไหม การทอดผ้าไหมตีนศรี การเลี้ยงผึ้งโพรง การแปรรูปลูกหยี อาหารพื้นถิ่น ร้านค้าชุมชน คาเฟ่ริมทุ่ง การแสดงรำรองเง็ง และมโนราห์ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนที่แสดงให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ที่มีคุณค่าแก่การเรียนรู้

การท่องเที่ยวที่ชุมชนและนักท่องเที่ยวต้องการ (Dream: D2) คือ พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่คงวิถีชีวิตดั้งเดิมจากความร่วมมือของกลุ่มของชาวบ้านที่สามารถเข้ามาบริหารจัดการด้วยตนเอง มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนความรู้ และงบประมาณ นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์เกิดความประทับใจ โดยเฉพาะกลุ่มที่เข้ามาดูงานและพักค้างคืนกับชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การออกแบบการท่องเที่ยวของชุมชน (Design: D3) คือ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และสร้างสรรค์โปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมที่หลากหลาย โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกที่เข้ามาดำเนินการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และกระจายรายได้อย่างทั่วถึง

การส่งมอบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน (Destiny: D4) เพื่อใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการประกอบการส่งมอบโครงการเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการของกลุ่มสมาชิกการท่องเที่ยวร่วมกันแสดงความคิดเห็น มาสรุปร่วมกันเพื่อให้เกิดการพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

จากขั้นตอนการวิจัยที่ 2 การปฏิบัติการ เพื่อให้เกิดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี ผู้วิจัยให้ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 การวินิจฉัย ผนวกกับขั้นตอนการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งประกอบการส่งมอบโครงการเพื่อรองรับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน (Destiny) ผลที่เกิดขึ้นนำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยว มีโครงการเกิดขึ้น คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ประกอบด้วย การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทักษะมัคคุเทศก์หรือวิทยากรนำชม และการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน เพื่อเตรียมความพร้อมของกลุ่มสมาชิกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการต้อนรับนักท่องเที่ยว หนึ่งในขั้นตอนสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ คณะวิจัยได้รูปแบบจากการสังเคราะห์ข้อมูลการวิจัย จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการยกร่างรูปแบบที่ใช้ชื่อว่า “NA-MUENSI Model” เป็นรูปแบบการจัดการพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเองนำไปสู่การร่วมกันจัดทำโปรแกรม

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี แบบค้างคืน จำนวน 2 วัน 1 คืน และให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการกำหนดบทบาทหน้าที่และรูปแบบการบริหารจัดการด้วยชุมชนเอง โดยคำนึงถึงขีดความสามารถและศักยภาพของชุมชน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

โปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนชุมชนนาหมื่นศรี แบบ 2 วัน 1 คืน

วันแรก

- 09.00 น. ต้อนรับนักท่องเที่ยว ณ วัดควนสวรรค์ นมัสการพ่อท่านขุนจา พร้อมเดินทางสู่ “พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน” โดยรถรางลากของชุมชน
- 09.40 น. เดินทางสู่ “พูล่าเฟิง” นำชมศูนย์การเรียนรู้สวนเศรษฐกิจพอเพียง มีการสาธิตวิธีการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
- 11.00 น. กราบไหว้ดาหมื่น ยายศรี รูปปั้นบรรพชนศักดิ์สิทธิ์ “ณ กลุ่มลูกกลม” กิจกรรมสาธิตการทำลูกกลม หรือกั้งหันลม
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน ณ กลุ่มลูกกลม (อาหารพื้นถิ่น)
- 13.00 น. นำชมการสาธิตสาวเส้นใยไหม “ณ กลุ่มหม่อนไหม” และกิจกรรมเลี้ยงหม่อนไหม การสาวใยไหมและเก็บผลสดมัลเบอร์รี่
- 14.30 น. มุ่งหน้าสู่ “ถ้ำเขาช้างหาย” มีหินงอกหินย้อยลดหลั่นเป็นเชิงชั้นสวยงาม
- 16.30 น. เข้าบ้านพักโฮมสเตย์ชุมชนพักผ่อน
- 18.00 น. การแสดงรำรองเง็ง และมโนราห์นักเรียน ร่วมรับประทานอาหารเย็น ณ กลุ่มหม่อนไหม

วันที่สอง

- 08.00 น. บันจिरยานยามเช้ารอบชุมชน และรับประทานอาหารเช้า “คาเฟ่ริมทุ่ง”
- 09.30 น. นำท่านศึกษาเรียนรู้ “ณ กลุ่มเลี้ยงผึ้งโพรง” สาธิตวิธีการเลี้ยงและเก็บน้ำผึ้ง และเยี่ยมชม “สวนผลไม้” ที่เป็นแหล่งหาอาหารของผึ้ง
- 11.00 น. ออกเดินทางสู่ “กลุ่มแปรรูปลูกหยี” เยี่ยมชมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากลูกหยี อาทิ ลูกหยีฉาบน้ำผึ้ง ลูกหยีกวน ลูกหยีทรงเครื่อง (ชื่อของฝาก)
- 12.00 น. รับประทานอาหารเที่ยง (อาหารพื้นถิ่น) ณ กลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี
- 13.00 น. เยี่ยมชมการทอผ้า “ณ กลุ่มทอผ้านาหมื่นศรี” สาธิตทดลองทอผ้าและ กิจกรรมฝึกทำผ้าเช็ดหน้า พร้อมกิจกรรมการทำ “ขนมฝั่ม”
- 14.30 น. กิจกรรมสรุปผลการจัดนำเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนและให้นักท่องเที่ยวประเมินความพึงพอใจต่อศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน
- 15.00 น. เดินทางไปที่ศูนย์กลางจำหน่ายสินค้าพื้นบ้านและสินค้าชุมชน (จำหน่ายสินค้าที่ระลึก) เดินทางกลับมาตุภูมิโดยสวัสดิภาพ

ภาพที่ 1

การเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ชุมชนนาหมื่นศรี



4.3 ขั้นตอนที่ 3 การวัดผล

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินและยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง มีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 การจัดท่องเที่ยวนาร่อง เป็นขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อประเมินรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี โดยการจัดท่องเที่ยวนาร่องที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการตามโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนนาหมื่นศรี ระยะเวลา 2 วัน 1 คืน และประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศักยภาพของรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน มีรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4

ผลการประเมินความพึงพอใจต่อศักยภาพการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี

ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี (N = 30)	$\bar{x}$	SD	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	3.38	0.26	ปานกลาง	3
2. ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	3.56	0.44	มาก	2
3. ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	3.59	0.28	มาก	1
4. ด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	3.37	0.24	ปานกลาง	4
โดยรวม	3.48	0.25	มาก	

จากตารางที่ 4 นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อศักยภาพการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.48$, $SD = 0.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ข้อ คือ ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ($\bar{x} = 3.59$, $SD = 0.28$) ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ($\bar{x} = 3.56$, $SD = 0.44$) ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ข้อ คือ ด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ($\bar{x} = 3.38$, $SD = 0.26$) และด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ($\bar{x} = 3.37$, $SD = 0.24$) ตามลำดับ

ภาพที่ 2

การจัดท่องเที่ยวนาร่อง



4.4 ขั้นตอนที่ 4 ผลสะท้อนที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินและยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง มีรายละเอียดดังนี้

4.4.1 ผลสะท้อนที่เกิดขึ้นเพื่อยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี พบว่า จากกระบวนการวิจัยตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 ขั้นวินิจฉัย ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ และขั้นตอนที่ 3 ขั้นวัดผล ทำให้ทราบบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้และส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ผลสะท้อนที่เกิดขึ้น พบว่า ชุมชนมีความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการผลักดันให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ จากการร่วมดำเนินงานเพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นครั้งแรก และสรุปได้ว่าผลการจัดการท่องเที่ยวนาร่องที่เกิดขึ้นประสบความสำเร็จในการใช้ทรัพยากรของชุมชนอย่างมีคุณค่า อย่างไรก็ตามสิ่งที่ควรพัฒนา

คือ การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน เป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวทางเลือก 2 - 3 โปรแกรม โดยเน้นให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำกิจกรรมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้มากขึ้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือโดยมีบุคคลทั้งภายในและภายนอกชุมชนเป็นที่ปรึกษา วางแผน จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และกำหนดให้มีนโยบายการดำเนินงานไว้ใน แผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน นอกจากนี้ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ให้เป็นที่รู้จัก และถ่ายทอดการเรียนรู้สู่เด็กและเยาวชนหรือนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ทั้งนี้ย่อม ทำให้ชุมชนมีประสบการณ์ในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ด้วยตนเอง

ซึ่งในท้ายสุดทำให้เกิดการพัฒนา ค้นพบ และยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี “NA-MUENSI Model” เป็นผลสะท้อนที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัยร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างจากรูปแบบการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีอยู่เดิมซึ่งไม่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นผู้ดำเนินการหลักในการจัดการ การท่องเที่ยว ในขณะที่ “NA-MUENSI Model” เป็นรูปแบบการจัดการพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเองได้ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายในและภายนอกท้องถิ่น ในการเสริมพลังการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบนฐานการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า ตามบริบทและความเป็น อัตลักษณ์ทาง การเกษตรของชุมชน และการนำเครื่องมือที่ได้ไปใช้เพื่อความยั่งยืนในการสร้างประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวให้กับชุมชนนาหมื่นศรี ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) N = Nature (ธรรมชาติ) 2) A = Area (พื้นที่) 3) M = Management Participation (การมีส่วนร่วมในการจัดการ) 4) U = Unique (เป็นหนึ่งเดียว) 5) E = Empowering (การเสริมพลัง) 6) N = Networking (การสร้างเครือข่าย) 7) S = Sustainability (ความยั่งยืน) และ 8) I = Implementation (การนำเครื่องมือที่ได้ไปใช้)

ภาพที่ 3

การสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันผลสะท้อนที่เกิดขึ้น



5. อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง สรุปได้ดังนี้

5.1.1 ผลการศึกษาบริบทการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนต้นแบบ พบว่าชุมชนต้นแบบทั้ง 3 แห่งมีรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในลักษณะการรวมกลุ่มอาชีพของชุมชน และมีการนำทรัพยากรเกษตรที่เป็นจุดเด่นมาใช้สร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยว โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อการเรียนรู้ในการเพิ่มคุณค่าผลผลิตที่ยั่งยืน สอดคล้องกับเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2560, น. 27) กล่าวว่า การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อทราบถึงสถานการณ์ด้านความพร้อมศักยภาพในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ (2561) พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกำหนดจากเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชนด้านเกษตรกรรมที่หลากหลายทั้งด้านการผลิต การให้ความรู้การเกษตรวิถีชีวิต โดยนักท่องเที่ยวร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกิจกรรมทางการเกษตรที่สนับสนุนให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่ม

5.1.2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง มีรายละเอียดดังนี้

1) ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนาหมื่นศรี พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าชุมชนมีสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ ความเป็นเอกลักษณ์ ความโดดเด่นทางภูมิปัญญาท้องถิ่น พื้นที่ภายในการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวมีความสะดวกในการเข้าถึง มีร้านอาหาร เครื่องดื่ม และสิ่งอำนวยความสะดวกบริการเพียงพอ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับศึกษาวัฒนธรรมและประเพณีชุมชน เช่น การทำลูกกลม การเกษตร อีกทั้งที่พักในการรองรับนักท่องเที่ยวมีความเหมาะสมบรรยากาศบริเวณโดยรอบเงียบสงบ สอดคล้องกับเทิดชาย ช่วยบำรุง (2552, น. 14-16) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเกิดจากการรวมตัวของหลากหลายธุรกิจ ซึ่งการจัดการการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต้องอาศัยองค์ประกอบด้านที่พักที่เอื้อประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวควบคู่กับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม มีช่องทางการคมนาคมขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งมีทรัพยากรที่สามารถดึงดูดใจให้เดินทางไปท่องเที่ยว และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชชิตา สังขดวง และ ธนินทร์ สังขดวง (2559) ที่ชี้ให้เห็นว่านอกจากความพร้อมในด้านการบริการต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยวแล้ว ภาวการณ์สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น ความเป็นอัตลักษณ์ทั้งในด้านแหล่งทางธรรมชาติ

ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ยังถือเป็นปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลต่อแนวโน้มในการตัดสินใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอีกด้วย

2) ผลการศึกษาความคิดเห็นในด้านมุมมองการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรก่อให้เกิดการพัฒนาการจัดสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว สามารถพัฒนาคนในชุมชนให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ร่วมกัน โดยได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งนี้ย่อมทำให้คนในชุมชนมีโมติวัตรจิตในการให้บริการนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี และเท่าเทียม สอดคล้องกับงานวิจัยของรฐันท์ พงศ์วิริทธิ์ร (2558) พบว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเองและมีพี่เลี้ยงในการดำเนินงาน โดยส่งเสริมให้มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่หลากหลาย ค้นหาเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชนเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเข้าไปผสมผสานกับการเกษตรเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ นำไปสู่การรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนทั้งปัจจุบันและอนาคต และสอดคล้องกับซัทพล ทรงสุนทรวงศ์ (2560, น. 11-15) กล่าวว่า ชุมชนและนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การประสานความร่วมมือกันของภาครัฐและเอกชน การมีส่วนร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีจิตสำนึกต่อการท่องเที่ยว

3) ผลการศึกษาความคิดเห็นและความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี พบว่า ชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน โดยการริเริ่มของผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสมาชิกร่วมกลุ่มบริหารจัดการการท่องเที่ยวจากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เป็นฐานการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างประสบการณ์เรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้ชุมชนมีความตระหนักถึงประโยชน์ของการจัดการท่องเที่ยวที่ทำให้มีโอกาสสร้างรายได้เพิ่ม และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง สอดคล้องกับงานวิจัยของพิทักษ์ ศิริวงศ์ และคณะ (2561) พบว่า ชาวบ้านต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งเกิดความสามัคคี พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรผ่านการทำงานในรูปคณะกรรมการการท่องเที่ยว และสอดคล้องกับรัตติยา พรหมกัลป์ (2562) พบว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมอย่างเป็นอิสระโดยความสมัครใจ ผ่านกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยการเรียนรู้ วางแผนพัฒนา และลงมือทำด้วยชุมชนเอง

5.2 อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

5.2.1 การเปิดเวทีชาวบ้าน สรุปได้ว่า สมาชิกในชุมชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งนี้ หัวใจสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน สำเร็จ คือ ผู้นำ และคนในชุมชนต้องร่วมมือกันพัฒนาการท่องเที่ยวตามบริบทพื้นที่ ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพสมาชิกให้มีความรู้ในการจัดการท่องเที่ยว และวางแผนดำเนินงานท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของนางสุดา เชนะสิริ (2556) พบว่า การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้นำท้องถิ่น และสมาชิกชุมชน ตลอดจนมีการติดตามและพัฒนาศักยภาพชุมชนในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับภักฎิณี ทองดี และ กนก บุญศักดิ์ (2560) พบว่า กระบวนการวิจัยที่ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน คือ การจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแชร์ข้อมูล การอบรมเพิ่มเติมโดยผู้รู้และมีประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงการทำงานในลักษณะของเครือข่ายมาเป็นแนวทางในการพัฒนาที่สำคัญ

5.2.2 การประชุมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับความรู้และประสบการณ์จากการเข้าร่วมวิจัยในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้น ก่อให้เกิดความร่วมมือของเครือข่ายในชุมชนเพื่อรวมกลุ่มบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการการท่องเที่ยว ออกเป็น 5 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายฐานการเรียนรู้ ฝ่ายมัคคุเทศก์ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายอาหารและสินค้าที่ระลึก ฝ่ายที่พักและยานพาหนะ สอดคล้องกับงานวิจัยของครุฑิต มาระโกชน และ ทักขิณานุกูล สมบูรณ์ (2559) พบว่า การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ในพื้นที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นองค์กรภายในชุมชนเพื่อร่วมทำงานด้านการท่องเที่ยวระหว่างชาวบ้านกับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นในรูปแบบของคณะทำงานขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และสอดคล้องกับชัยฤทธิ์ ทองรอด (2561) พบว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีการรวมตัวกันโดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน ประชาสัมพันธ์ และเลขานุการ มีการแบ่งหน้าที่บริหารจัดการ มีผู้นำกลุ่มเป็นผู้ประสานงาน โดยจะมีการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทุกเดือนเพื่อวางแผนการท่องเที่ยว การจัดสรรผลประโยชน์ และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

5.2.3 การประชุมเชิงปฏิบัติการ จากการวิเคราะห์ต้นไม่แห่งปัญหา พบว่า ปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน คือ การเริ่มต้นการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเนื่องจากบุคลากรยังไม่มีความรู้ และขาดความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวอันเนื่องจากชุมชนยังไม่ตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยว ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาสร้างความรู้ความเข้าใจ

ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรม ซึ่งผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นคือ ชุมชนมีความรู้เกิดความตื่นตัวในการจัดการท่องเที่ยว คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมชุมชนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังใช้เทคนิคการออกแบบพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ตามกระบวนการ 4Ds พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ควรมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเน้นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์มีคุณค่าแก่การเรียนรู้ และเกิดจากความร่วมมือของชุมชนเข้ามาดำเนินการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุน ผลที่เกิดขึ้นนำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยว มีโครงการเกิดขึ้น คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเกิดการยกย่องรูปแบบ “NA-MUENSI Model” จากการพัฒนาารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของปริวรรต สมนึก (2561) พบว่า การพัฒนารูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดจากการศึกษาชุมชนและสภาพการณ์ภายในชุมชน การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และร่วมมือกันเพื่อวางแผนใช้ทรัพยากรที่มีจุดเด่นในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อันเป็นประโยชน์ในด้านสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ชุมชน และสอดคล้องกับธรรมจักร เล็กบรรจง (2562) พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเกิดการก่อตั้งคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนเกาะสุกร โดยมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลที่เกิดขึ้น คือ ชุมชนได้ร่วมกันสร้างสรรค์เป็นโปรแกรมนำเที่ยวขึ้น มีการแบ่งหน้าที่โดยให้แต่ละฝ่ายมีอิสระในการบริหารจัดการ และกำหนดกลไกในการทำงาน มีกฎ กติกาในการมาท่องเที่ยวยังชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

5.3 อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินและยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

5.3.1 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อศักยภาพการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีโดยการจัดท่องเที่ยวนำร่อง พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มนักท่องเที่ยวเห็นว่าชุมชนมีศักยภาพในด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการดูแลรักษาความปลอดภัยเป็นอย่างดี เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความพร้อมด้านที่พักและร้านอาหารที่เพียงพอ ด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีมัลคูเทศก์ และวิทยากรบรรยายที่มีความรู้ความสามารถในการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีกิจกรรมการเรียนรู้ การสัมผัสวิถีชีวิตและการพักอาศัยทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัย

ของ Srithong et al. (2019) พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจต่อการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบางปลากดในระดับมาก มีความประทับใจในการให้บริการด้วยความเป็นมิตร และได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้กับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน เสนอให้จัดโปรแกรมนำเที่ยวที่ยืดหยุ่นช่วงกิจกรรมการเรียนรู้ และส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อสะท้อนเอกลักษณ์ชุมชน และสอดคล้องกับมณีรัตน์ สุขเกษม (2559) พบว่า นักท่องเที่ยวพึงพอใจต่อศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในระดับมาก ในด้านบุคลากรมีอัตราค่าจ้างไม่ตรึง และ การเป็นเจ้าของที่ดินของคนในชุมชน นอกจากนี้มีคฤหบดีและวิทยากร มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

5.3.2 ผลสะท้อนที่เกิดขึ้นเพื่อยืนยันรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี พบว่า ก่อให้เกิดการเรียนรู้และรับรู้ถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านความหลากหลายของกิจกรรม การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและเน้นการเรียนรู้สู่เด็กและเยาวชนหรือนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน โดยเสนอให้กลุ่มผู้รับผิดชอบร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องในชุมชนเพื่อสร้างภาคีเครือข่ายในการเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกัน ทำให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่น นำไปสู่การยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี “NA-MUENSI Model” เป็นรูปแบบการจัดการพื้นที่โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน และการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าเพื่อความยั่งยืนในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของนรินทร์ สังข์รักษา และคณะ (2560) พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็นจากการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การจัดเวทีอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดรูปแบบ “DONG-YEN Model” มีองค์ประกอบ คือ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม เน้นการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่โดดเด่นและหลากหลาย ซึ่งมีปัจจัยเอื้อเป็นทุนทางสังคมจากการรวมกลุ่มแกนนำ และปัจจัยสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับนางขวัญ วงศ์ประทุม และคณะ (2561) พบว่า ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนยังมีกิจกรรมไม่หลากหลาย ควรมีการพัฒนาแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นเพิ่มขึ้น และด้านศักยภาพการบริการของบุคลากรยังขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงานของมีคฤหบดีท้องถิ่นหรือนักสื่อความหมายเพื่อถ่ายทอดข้อมูลการท่องเที่ยว เสนอให้ชุมชนควรมีการพัฒนามาตรฐานการให้บริการการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ทั้งนี้ จากขั้นตอนวิจัยดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผลจากการยืนยันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีที่ร่วมกันพัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับงานวิจัยในลักษณะเดียวกันที่เคยศึกษามาก่อนหน้านี้ และสามารถนำไป

พัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนในการรองรับนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรี เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการท่องเที่ยว ดังนั้นควรส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเห็นถึงความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยว โดยหน่วยงานภาครัฐ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนการจัดอบรมหรือประชุมให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ยังขาดความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการถ่ายทอดการเรียนรู้สู่เด็กและเยาวชน ดังนั้น ควรเพิ่มความหลากหลายรูปแบบการท่องเที่ยวโดยเน้นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทุกช่วงวัยเข้าร่วมได้ อีกทั้งควรส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวจากการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่คนทุกกลุ่มสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความตระหนักห่วงแหนทรัพยากรและสืบทอดการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

3) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ควรร่วมมือกันสืบค้นของดีในชุมชนและจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อจัดทำเป็นแหล่งข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ผ่านการสืบค้นทางสื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น

4) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนครั้งนี้ เป็นเพียงจุดเริ่มต้นในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว ดังนั้น ควรนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาผลสะท้อนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดกิจกรรมที่เน้นให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การสร้างภาคีเครือข่ายและถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกัน เป็นต้น เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

5.4.2 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในชุมชนนาหมื่นศรี ควรสร้างการมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน โดยหน่วยงานท้องถิ่นเป็นตัวแทนประสานงานสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน และสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทและทรัพยากรของชุมชน

2) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตรัง ควรกำหนดยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของจังหวัด โดยขับเคลื่อนชุมชนนาหมื่นศรีเป็นจุดหมายปลายทางในการเรียนรู้เชิงเกษตร โดยเน้นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อดึงดูดความสนใจ และสร้างเสริมประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว

3) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานตรัง ควรสนับสนุนในด้านการตลาดการท่องเที่ยว การสื่อความหมายทางการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชนนาหมื่นศรีให้เป็นที่รู้จัก ผ่านปฏิทินการท่องเที่ยวและสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง/References

- กรมการท่องเที่ยว. (2553). คู่มือการประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. ม.ป.พ.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (ม.ป.ป.). แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กันยายน 2562, จาก <http://www.farmdev.doae.go.th/gps/9agrotourism-s.html>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2560). รางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย. <http://tourismawards.tourismthailand.org/index.php/th>
- ครรชิต มาระโกชน, และ ทักษิณากู สมบูรณ์. (2559). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้: กรณีศึกษาดำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 11(2), 23-36.
- เจษฎา นกน้อย. (2559). การท่องเที่ยวเชิงเกษตร: แนวคิดและประสบการณ์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 36(2), 157-169.
- ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2560). การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร* หน่วยที่ 2 (น. 1-46). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์.
- ชัยฤทธิ์ ทองรอด. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์อำเภอกุศินนคร จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 12(2), 115-131.
- ณัฐวิณี ทองดี, และ กนก บุญศักดิ์. (2560). การจัดการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ลุ่มน้ำโขง ชี มูล เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวประเทศไทย ลาว และเวียดนาม. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 9(2), 122-137.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- ธรรมจักร เล็กบรรจง. (2562). การจัดการการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism โดยกรมมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะสุกร จังหวัดตรัง. *Veridian E-Journal*, 12(1), 111-132.
- นรินทร์ สังข์รักษา, สมบูรณ์ ยืนยงสุวรรณ, และ ญัฐธยาน์ ตั้งถาวรสกุล. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านดงเย็นในพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุททอง. *Veridian E-Journal*, 10(2), 2161-2172.
- นาฏสุดา เชนะสิริ. (2556). การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน: กรณีจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดชลบุรี. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 19(36), 41-50.
- นำขวัญ วงศ์ประทุม, มุกดา นัยวัฒน์, ขวัญฤทัย ครอบงุม, ดวงศิริ ภูมิวิเศษเวช, พรรณีภา ชาวคำ, และ บรรพจน์ หิรัณย์ศรีมุก. (2561). การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหมู่บ้านาวี จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 12(2), 132-150.

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, และ เพ็ญศิริ ศรีคำภา. (2557). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2560). *วางแผนและประเมินผลการท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หน่วยที่ 5 (น. 1-46). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์.
- บำเพ็ญ เขียวหวาน. (2560). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน*. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หน่วยที่ 14 (น. 1-60). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์.
- ปรีวรรต สมนึก. (2561). *การพัฒนาารูปแบบเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างชุมชนบ้านทรายมูล และชุมชนบ้านโพธิ์ศรี อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี*. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 14(1), 70-112.
- พิทักษ์ ศิริวงศ์, ธีระวัฒน์ จันทิก, จิตพนธ์ ชุมเกต, สุรภัทร์ พิไชยแพทย์, และ ธนพัฒน์ อินทวิ. (2561). *การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีอัตลักษณ์ในพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านมุสลิม*. วารสารการเมืองการบริหาร และกฎหมาย, 10(3), 75-95.
- พจนา สวนศรี. (2552). *บทบาทของประชาชนในท้องถิ่นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวธรรมชาติ หน่วยที่ 12 (น. 179-201). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชาวิชาการจัดการ.
- มณีรัตน์ สุขเกษม. (2559). *ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลงิ้วเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี*. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 10(4), 97-112.
- รัฐชิตา สังขดวง, และ ธนินทร์ สังขดวง. (2559). *ความตั้งใจในการกลับมาเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวมาเลเซียภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบพื้นที่ด้านชายแดนไทย อำเภอเบตง จังหวัดยะลา*. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, 8(2), 261-276.
- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ร. (2558). *ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อความยั่งยืน: โครงการหลวงปางดะ*. วารสารเทคโนโลยีสูรนารี, 9(1), 19-35.
- รัตติยา พรหมกัลป์. (2562). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์*. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 21(1), 13-28.
- ราณี อิลิชัยกุล. (2560). *แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หน่วยที่ 1 (น. 1-57). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์.
- วีระยุทธ์ ชาติกาญจน์. (2558). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ*. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2(1), 29-49.

วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ. (2561). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหม. *วารสารร่มพญักษ์*, 36(3), 11-44.

สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน. (2559). *แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน 2561-2564*.

<http://www.osmsouth-w.moi.go.th/submenu.php?page=162&l=th>

องค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรี. (2559). *แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564)*.

http://www.nameunsri.go.th/news/doc_download/a_260619_151323.pdf

องอาจ นัยพัฒน์. (2548). *วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. สามลดา.

Akpinar, N. I., Talay, C. C., & Gundus, S. (2005). Rural Women and Agrotourism in the Context of Sustainable Rural Development: A Case Study from Turkey. *Environment Development and Sustainability*, 6(4), 473-486.

Coghlan, D., & Brannick, T. (2001). *Doing action research in your own organization*. Sage.

Dickman, S. (1996). *Tourism: An Introductory Text* (2nd ed.). Hodder Education.

Srithong, S., Suthitakon, N., & Karnjanakit, S. (2019). Participatory Community-based Agrotourism: A Case Study of Bangplakod Community, Nakhonnayok Province, Thailand. *PSAKU International Journal of Interdisciplinary Research*, 8(1), 212-220.